

Actinische keratosen

Dermatologie

Beter voor elkaar

Wat zijn actinische keratosen?

Actinische keratosen, ook wel zonlichtbeschadigingen genoemd, zijn ruw aanvoelende, schilferende plekjes van de huid. De kleur varieert van rood tot huidskleurig. Deze plekken ontstaan door overmatige zonbelasting gedurende het leven. Ze komen voor op aan de zon blootgestelde delen van het lichaam, zoals het gelaat, de kalende schedel en de handruggen.

Actinische keratosen worden gezien als het effect van teveel ultraviolette straling op de huid, via de zon of door zonnebanken. Vooral mensen die beroepshalve veel in de zon zijn geweest (tuinders, vissers, bouwvakkers) of vaak in zonnige vakantielanden zijn geweest hebben een verhoogd risico. Ook mensen die langdurig met weerstandsverlagende geneesmiddelen worden behandeld, zoals patiënten die een orgaantransplantatie hebben ondergaan, hebben een grote kans om actinische keratosen te ontwikkelen.

Actinische keratosen worden beschouwd als mogelijke voorloper van een bepaalde vorm van huidkanker: het plaveiselcelcarcinoom.

Hoe ontstaan actinische keratosen?

Door veelvuldige zonschade kan het DNA van de huidcellen in de bovenste laag van de huid veranderen. Hierdoor komt er een verstoring in de levenscyclus van de huidcellen. In het geval van actinische keratose gaan de huidcellen zich sneller delen dan normaal waardoor ze niet volledig volgroeien. De huid kan aanvoelen als schuurpapier. Soms jeukt het of doet het pijn. Vaak zijn er ook andere tekenen van langdurige zonblootstelling, zoals vlekkerige verkleuringen, rimpels en het dunner worden van de huid. Het ontstaan van actinische keratosen hangt af van de totale zonbelasting en het huidtype. Iemand met een lichte huid die gemakkelijk verbrandt in de zon heeft een verhoogd risico op dit soort plekjes.

Zonlicht of kunstmatig licht heeft zowel positieve als negatieve kanten voor de mens. Als goede eigenschap kan genoemd worden de aanmaak van vitamine D in de huid. Door velen wordt ook het zonnen als aangenaam ervaren. De negatieve kanten kunnen worden verdeeld in directe effecten en effecten op lange termijn. Een direct effect is bijvoorbeeld de zonnebrandreactie. (zie folder "De zon en de huid"). Onder de effecten op lange termijn van ultraviolette straling valt de vroegtijdige veroudering van de huid. De huid wordt droog, met rimpels, bleekgeel tot bruin van kleur en voelt leerachtig aan. De huid wordt vlekkerig en er ontstaan gemakkelijk bloeditstoringen.

Actinische keratosen ontstaan dus na langdurige blootstelling van de huid aan zonlicht en/of zonnebanken, meestal bij toename van de leeftijd en worden daarom ook wel solaire (sol=zon) keratosen genoemd. Het ontstaan van deze actinische keratosen is afhankelijk van het huidtype en de totale hoeveelheid ultraviolette straling die iemand in de loop van het leven op de huid heeft gekregen. Hoe blanker de huid, des te meer kans men heeft op het ontwikkelen van deze huidafwijking.

Wat zijn de risicofactoren om het te krijgen?

- Genetische aanleg.
- Overmatige blootstelling aan zonlicht.
- Mensen met een lichte huid hebben minder natuurlijke bescherming tegen zonlicht.

- Roken.
- Het gebruik van zogenaamde 'immunosuppressieve geneesmiddelen', medicijnen die bijvoorbeeld niertransplantatie patiënten moeten gebruiken.

Wat zijn de verschijnselen?

Voorkeursplaatsen zijn de handruggen, de onderarmen, het gelaat en de kale schedelhuid. In het begin is de huidafwijking beter te voelen (als ruw plekje) dan te zien. Soms zijn ze licht pijnlijk bij aanraking. De grootte kan wisselen van enkele millimeters tot enkele centimeters. Na verloop van jaren kan er in deze plekjes huidkanker ontstaan. Vaak zijn er meerdere plekjes aanwezig en zijn er aan de huid andere tekenen van langdurige zonlichtblootstelling te zien, zoals vlekkelijke verkleuringen, rimpels en dunner worden van de huid.

Hoe wordt de diagnose gesteld?

Meestal kan de diagnose met het blote oog gesteld worden. Als de afwijking onrustig is, doordat er bijvoorbeeld roodheid, niet genezende wondjes of overmatige verhoorning ter plaatse ontstaan, kan er door middel van het nemen van een klein huidmonster (biopt) nader onderzoek worden gedaan, teneinde de diagnose met meer zekerheid te kunnen stellen.

Wat is de behandeling?

Behandeling van actinische keratosen is noodzakelijk, omdat er in de loop van de tijd, met name bij langer bestaande of veranderende afwijkingen, een duidelijk verhoogde kans op huidkanker ter plaatste bestaat. Actinische keratosen kunnen op verschillende manieren behandeld worden door:

- bevriezing met vloeibare stikstof
- de plekjes eerst weg te schrappen met een scherpe lepel en daarna weg te branden (electro-coagulatie)
- verwijdering door chemische peeling
- Soms is het echter noodzakelijk de afwijking eruit te snijden. Dit gebeurt veelal poliklinisch onder plaatselijke verdoving
- Ook een crème, met een stof die onrustig weefsel vernietigt (5-fluorouracil), kan worden gebruikt, met name als het om grote huidoppervlakken gaat. Deze crème moet zolang worden gebruikt tot de huid oppervlakkig beschadigd is (ongeveer 3 weken). Daarna geneest de huid zonder littekenvorming en blijven de actinische keratosen vaak lange tijd weg.
- Het op de huid aanbrengen van een vitamine A-achtige stof (tretinoïne) in een crème. Deze crème werkt langzaam en moet langdurig dagelijks worden toegepast en is veelal alleen werkzaam bij beginnende afwijkingen
- Een nieuwe vorm van behandeling, met name bij uitgebreide afwijkingen, is behandeling met laser (CO₂)

Wat kunt u zelf hierna nog doen?

Belangrijk is verdere beschadiging van de huid door ultraviolette straling zoveel mogelijk te voorkomen. Dit kan door minder in de zon te vertoeven en het gebruik van de zonnebank te beperken. Richtlijnen hierover kan men met de behandelend arts bespreken. Het gebruik van anti-zonnebrandmiddelen met een hoge beschermingsfactor (factor 15 of hoger) maar vooral het dragen van beschermende kleding en hoofddeksel is van groot belang. Hierbij moet men bedenken dat een anti-zonnebrandcrème niet bedoeld is om langer in de zon te zijn; deze is bedoeld om, gedurende de tijd dat u in de zon bent, de huid te beschermen. Nieuwe plekjes altijd laten controleren. Bij patiënten met veel actinische keratosen blijft controle door de arts noodzakelijk.

Wat zijn de vooruitzichten?

Actinische keratose zijn op zichzelf niet gevaarlijk maar kunnen wel klachten zoals jeuk en pijn tot gevolg hebben. Echter kunnen deze plekjes zich wel doorontwikkelen tot een plaveiselcelcarcinoom. Daarom is het belangrijk om de plekjes weg te laten halen.

Polikliniek Dermatologie

T 010 297 52 30

www.ikazia.nl

Deze folder is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie. Bij het samenstellen van deze informatie is grote zorgvuldigheid betracht. De Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie wijst desondanks iedere aansprakelijkheid af voor eventuele onjuistheden of andere tekortkomingen in de aangeboden informatie en voor de mogelijke gevolgen daarvan.

© 2005 Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie

Let op: In deze folder staat informatie die belangrijk is voor u. Heeft u moeite met de Nederlandse taal? Lees deze folder dan samen met iemand die de informatie voor u vertaalt of uitlegt.

Please note: This leaflet contains information that is important for you. If you have trouble understanding the Dutch language, you should read this leaflet together with someone who can explain the information or translate it for you.

Dikkat: Bu broşür sizin için önemli bilgiler içerir. Hollandaca okumakta zorlanıyor musunuz? O zaman broşürü bilgileri sizin için çeviren ya da açıklayan biriyle okuyun.

Uwaga: Ta ulotka zawiera ważne dla Ciebie informacje. Masz trudności ze zrozumieniem języka holenderskiego? Przeczytaj tę ulotkę razem z kimś, kto przetłumaczy jej treść lub będzie w stanie wyjaśnić zawarte w niej informacje.

انتبه: هناك معلومات مهمة بالنسبة لك في هذا المنشور. هل تواجه صعوبة في اللغة الهولندية؟ اقرأ إذن هذا المنشور مع شخص آخر يترجم أو يشرح لك المعلومات.